

3.8.3.2. Nitrātu jutīgās teritorijas

Pazemes ūdeņu kvalitātes atbilstība Nitrātu direktīvas 91/676/EEK prasībām ir novērtēta Ziņojumos Eiropas Komisijai par 2012.-2015. gadu¹ un 2016.-2019. gadu². Ziņojumā tiek ietverti vairāki rādītāji:

- nitrātu vidējās koncentrācijas sadalījums pa klasēm pēc ūdens nesējslāņu ieguluma dziļuma,
- nitrātu maksimālās koncentrācijas sadalījums pa klasēm pēc ūdens nesējslāņu ieguluma dziļuma,
- perioda tendenču vērtība vidējām nitrātu koncentrācijām (salīdzinot ar iepriekšējo periodu),
- perioda tendenču vērtība maksimālajām nitrātu koncentrācijām (salīdzinot ar iepriekšējo periodu).

Šim novērtējumam daļa datu tiek iegūta no ikgadējā valsts pazemes ūdeņu kvalitātes monitoringa (sīkāk skatīt 3.2.3.1. nodaļu), bet otra no ikgadējā lauksaimniecības noteču monitoringa.

Nitrātu jutīgās teritorijas robežās un ārpus tās pazemes ūdeņos papildus valsts pazemes ūdeņu kvalitātes monitoringam tiek realizēts arī lauksaimniecības noteču monitoringa, ko veic Latvijas Lauksaimniecības universitāte. Pazemes ūdeņu monitoringa mērķis ir uzraudzīt difūzā piesārņojuma attīstību kopumā 6 stacijās, ko veido 20 dažāda dziļuma (0.5 m līdz 22 m) urbumi. Daugavas upju baseinu apgabalā neatrodas neviena no šīm stacijām.

Pēdējā nitrātu ziņojumā (2016.-2019. gads) valsts pazemes ūdeņu kvalitātes monitoringa ietvaros Daugavas UBA nitrātu robežlieluma pārsniegums gada vidējai koncentrācijai konstatēts Grīvas stacijas urbumā (LV051DAUD10_14446), kas ierīkots kvartāra nogulumos līdz piecu metru dziļumam un atrodas ārpus Nitrātu jutīgās teritorijas. Piesārņojums minētajā teritorijā konstatēts jau pagājušā gadsimta 80-tajos gados, un vieta klasificējama kā teritorija ar vēsturisku piesārņojumu. Nitrātu saturs minētajā urbumā ievērojami svārstās starp ziņošanas periodiem un prasa papildus situācijas izpēti, tādēļ pašreiz nav paredzams, ka nitrātu saturs varētu nokristies zem robežvērtības arī nākošajā ziņošanas periodā. Arī maksimālā nitrātu koncentrācija pārskata periodā pārsniegusi robežlielumu tikai minētajā Grīvas stacijas urbumā.

Strauja paaugstināšanās tendence nitrātu vidējām koncentrācijām salīdzinājumā ar iepriekšējo pārskata periodu novērota Stirnienes stacijas urbumā (LV330STID8_9670), kas ierīkots 5-15 metru dziļumā un atrodas ārpus nitrātu jutīgās teritorijas. Attiecībā uz nitrātu maksimālajām koncentrācijām strauja paaugstināšanās tendence novērota iepriekš minētajā Stirnienes stacijas urbumā un Baltezera urbumā (LV006BALQ_22624, 5-15 m), kas savukārt atrodas nitrātu jutīgajā teritorijā.

Latvijas Universitātes un LVĢMC realizētais avotu sezonālās pētījums³ identificējis astoņus avotus ar sezonālu raksturu – Iecavas, Jaunpagasta, Kandavas, Karaļu (Ķevels), Ķērpju, Mežmuižas, Slieseru un Zīļu. Šajos avotos nitrātu saturs mainās sezonāli, kas nozīmē, ka šo avotu paraugu ņemšanas laikam un biežumam ir būtiska nozīme, lai korekti veiktu novērtējumu.

¹ Padomes Direktīvas 91/676/EEK attiecībā uz ūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu, ko rada lauksaimnieciskas izcelsmes nitrāti ziņojums Eiropas Komisijai par 2012.-2015. gadu. Latvija (2016). <http://cdr.eionet.europa.eu/lv/eu/nid/>

² Padomes Direktīvas 91/676/EEK attiecībā uz ūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu, ko rada lauksaimnieciskas izcelsmes nitrāti ziņojums Eiropas Komisijai par 2016.-2019. gadu. Latvija (2020). <http://cdr.eionet.europa.eu/lv/eu/nid/>

³ Retike, I. and Bikše, J. (2019) Assessment of seasonal changes in spring water chemistry for national groundwater monitoring optimization in Latvia. International Interdisciplinary Conference on Land Use and Water Quality. Agriculture and the Environment. Aarhus, Denmark, 3-6 June 2019.

Daugavas upju baseinu apgabalā, tāpat kā pārējos upju baseinu apgabalos, nitrātu robežlielums (50 mg/l) pazemes ūdeņos ir pārsniegts reti. Tomēr augstāks nitrātu saturs un izteiktākas mainības tendences ir novērojamas gruntsūdeņos līdz piecu metru dziļumam, kā arī avotos ar sezonālu raksturu, un šāda kopsakarība ir raksturīga visai Latvijas teritorijai. Tāpat valsts mērogā nav identificētas atšķirības starp nitrātu saturu monitoringa punktos iekšpus un ārpus Nitrātu jutīgās teritorijas, bet to lielā mērā ietekmē mazais reprezentatīvo monitoringa punktu skaits.